

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת עקב תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רמ"א

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

שיגיע בחייו לעילוי היותר גדולה שיש במציאות, אבל לעומת זה מצינו בחנוך שנתעלה יותר להתהפך להיות מלאך אלקים, כמו שנאמר (בראשית ה-כד) ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותנו אלקים. ואיתא בתוס' (חולין ס. ד"ה פסוק) דחנוך זה מטטרון, כמו שייסד הפייט (ביוצר לשמחת תורה) תקיף מטטרון, שר הנהפך לאש מבשר, ונעשה שר העולם ע"ש. ואיך יתכן שמשה רבינו לא יגיע למעלה זו, להיות נהפך מבשר לאש להיות מלאך אלקים. [ומה שנאמר באלהו, ויעל אליהו בסערה השמים (מלכים ב ב-יא), לכאורה משמע בגמרא (סוכה ה.) דלא נהפך להיות מלאך, אלא עלה עד למטה מעשרה דכתיב (תהלים קטו-טז) והארץ נתן לבני אדם ע"ש. – ועיין בהקדמת שו"ת חתם סופר ליו"ד].

אמנם נראה כי עלייתו של משה רבינו היתה יתירה מחנוך, דהנה בפרשתנו כתיב שאמר משה, ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (ט-ט). ובספדה"ק תשואות חן (ריש פרשת שמות) הביא ממדרש, שאחר שהיה בשמים ק"כ ימים, שוב לא אכל ושתה כל ימי חייו ע"כ. וכן הביא בספדה"ק תורת שמעון (פ' וילך) בשם מדרש ע"ש. (ולא ציינו מקום המדרש). אולם במדרש שוחר טוב (תהלים צ-ה) איתא, תפלה למשה איש האלקים, אם איש למה אלקים, ואם אלקים למה איש וכו'. כשעלה וראה שאין אוכלין ושותין, וגם הוא לא אכל ושתה, נקרא אלקים. וכשירד ואכל ושתה נקרא איש ע"כ. הרי שאחר שירד ממרום אכל ושתה ע"כ.

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך, ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך (י-יב). בגמרא (ברכות לג:) אטו יראת שמים מילתא זותרתא היא, והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גזויו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג-) יראת ה' היא אוצרו (ואם יראה לבד אינה מילתא זותרתא, מכל שכן מה שהוסיף עוד גם לאהבה את ה' ולעבדו בכל לב ונפש). ומשני אין לגבי משה מילתא זותרתא היא, דאמר רבי חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו, דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין לו, דומה עליו ככלי גדול ע"כ.

וכבר הקשו המפרשים, דאם בעיני משה היה דבר קטן, איך בשביל זה אומר כן לכל ישראל, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך וגו'. ופירשו דהכוונה היא, לגבי משה, אותו דור שהיו תמיד במחיצתו של משה, שקדושתו העצומה השפיע על כל סביבותיו, וראו נגד עיניהם תמיד גודל יראתו ואהבתו יתברך שמו, היה משאיר זאת עליהם רושם רב, עד שגם אצלם היה יראת ה' ואהבתו, ועבודת ה' בכל לב ונפש, מילתא זותרתא. והנכנס לחנות של בושם, גם אם לא לקח משם מאומה, קולט ריח טוב ע"כ.

*

והנה יש להבין הלא משה רבינו היה מובחר הגברים, אשר לא קם עוד בישראל כמשה, ואם כן מהראוי היה

אך יש לומר דאין בזה סתירה, ודרך אגב נמצא מקורו של המדרש ההוא, והוא דאיתא במדרש (ב"ר מח-יד) על משה שנאמר עליו ארבעים יום לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, וכי אפשר להתקיים ארבעים יום וארבעים לילה בלא אכילה ושתיה, אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיא ע"כ. והיא תמוה דאיך יתורץ קושייתו, דאף אם ראוי לילך בנימוסי מקום שנכנס בו, מכל מקום הרי מן הנמנע להתקיים בלי אכילה ושתיה. ופירש בעיון יעקב (סוטה יד.) דודאי לא קשה היאך התקיים ארבעים יום ולילה בלא אכילה ושתיה, דשאני משה דמלאך ה' היה וגופו כולו רוחני ואין צריך לאכילה ושתיה, אלא דאם כן קשה למה אכל ושתה בשאר ימים כיון שאין צורך לו, דמדאמר ארבעים יום וכו' מכלל דבשאר הימים אכל ושתה, ועל זה משני שפיר אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיא, ולכך אכל ושתה בעת שהיה על פני האדמה עכ"ד (הובא בישמח משה פ' בראשית ד"ה ויצו ה' אלקים).

הרי לפי זה מבואר במדרש, דמאז שעלה משה למרום, לא הוצרך עוד לאכילה ולשתיה דוגמת מלאך, ועם כל זה כאשר היה ביחד עם בני אדם היה אוכל, לא לצורך חיותו, אלא בשביל דעלית לקרתא הלך בנימוסיא. ועל דרך שנאמר במלאכים כאשר היו אצל אברהם, והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו (בראשית יח-ח), וברש"י נראה כמו שאכלו, מכאן שלא ישנה אדם מן המנהג (בבא מציעא פז.) ע"כ. ואם כן שניהם אמת, כי מעת שעלה משה למרום באמת נתהפך להיות כמלאך שאין צריך לאכול, ומכל מקום נגד בני אדם היה מתנהג כאיש לאכול, שלא ישנה ממנהג בני אדם. ומכל שכן לדעת רבי עקיבא (יומא עה:) שהמן היה לחם שמלאכי השרת אוכלין, דכתיב (תהלים עח-כה) לחם אבירים אכל איש ע"ש. אם כן גם אכילתו למטה היה רק אכילת מלאכים.

*

והנה בלעם סיפר בשבחן של ישראל ואמר, מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל (במדבר כג-ז). ויש לומר הכוונה, דאיתא בגמרא (חגיגה טז.) ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת, שלשה כבהמה. שלשה כמלאכי השרת, יש להם דעת כמלאכי השרת, ומהלכין בקומה זקופה כמלאכי השרת, ומספרים בלשון הקדש

כמלאכי השרת. שלשה כבהמה, אוכלין ושותין כבהמה, ופרין ורבין כבהמה, ומוציאין רעי כבהמה ע"כ. והנה בגמרא (יומא שם) דרשו, לחם אבירים, לחם שנבלע במאיתם וארבעים ושמונה אברים [אינו יוצא מן המעינים], אלא מה אני מקיים (דברים כג-יד) ויתד תהיה לך על אזנך, דברים שתגרי אומות העולם מוכרין אותן להם ע"ש. ואם כן הדור ההוא אוכלי מן, לא היו מוציאין רעי כבהמה, והיו דומין למלאכי השרת בארבעה דברים, ועל כן אמר בשבחן, מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל, שהם דומין למלאכי השרת בארבעה דברים.

אמנם משה רבינו היה דומה למלאכי השרת בכל הששה דברים, כי מה שהאדם דומה לבהמה באכילה ושתיה ופריה ורביה, לא היו במהותו של משה, שנתעלה להיות כמלאך בלי אכילה ושתיה, וגם פירש מן האשה (שבת פז.) ועל כן מתאר אותו הכתוב, וזאת הברכה אשר ברך משה 'איש האלקים' את בני ישראל לפני מותו (דברים לג-א), כי היה דומה למלאך בכל פרטיו. ועיין בבעל הטורים (שם) שכתב דהפסוק הזה מתחיל בוי"ו ומסיים בוי"ו ע"ש. ולפי מה שנתבאר בא לרמז, כי היה משה איש האלקים בכל הששה הדברים שיתכן להתדמות למלאך.

והנה במדרש (ב"ר ח"א) איתא, בארבעה דברים האדם דומה לבהמה, ואחד מהן שמת כבהמה ע"ש. וכתוב ביפה תואר שם, דבגמרא דילן לא חשיב לה, דהכא מיירי בבריאת אדם הראשון קודם שחטא ונקנסה עליו מיתה ע"ש. ואם כן עדיין נשאר במשה דבר אחד שאינו דומה למלאך, שהרי משה מת. מכל מקום בחייו היה דומה למלאך בכל הפרטים. וזהו שאמר הכתוב שהיה משה 'איש האלקים' לפני מותו, בכל מה שנוגע בחיים חיותו היה איש האלקים. ומכל שכן למאן דאמר (סוטה יג.) דלא מת משה אלא עומד ומשמש ע"ש. אם כן היה דומה בכל הדברים לאיש האלקים.

*

והכתוב אומר (דברים י"ד) הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה וגו'. ודקדק באלשיך דהכתוב היא לא על הסדר, דהדרך הוא להתחיל מהדבר הקטן ולמנות עד הדבר הגדול, וכמו שאומרים מקטן עד

להלאה בקיום התורה ומצותיה, אשר מעלת הארץ יתירה משמים ושמי שמים.

*

והנה דוד המלך התפלל, תכון תפלתי קטורת לפניך, משאת כפי מנחת ערב (תהלים קמא-ב). ונראה הכוונה, דהנה סדר פטום הקטורת היתה, שלש מאות וששים ושמונה מנים היו בה, שלש מאות וששים וחמשה כנגד ימות החמה, ושלושה מנים יתירין שמהן מכניס כהן גדול מלא חפניו ביום הכיפורים (כריתות ו). והיינו דכיון שמלא חפניו אינו שיעור קבוע, דתלוי בחפניו של הכהן הגדול באותו דור, על כן הכינו לזה שלשה מנים, שיספיק לכל חפניו של כל כהן וכהן. ואחר שהכהן חפן מלא חפניו, נשאר מותר קטורת בכל שנה ושנה, עד שאחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שיריים לחצאין. ולכאורה צריך ביאור למה מתחלה לקחו שיעור כל כך גדול של שלשה מנים, עד שלפי החשבון, במשך שבעים שנה הכינו ליום הכיפורים מאתים ועשר מנה, ונשאר ממנה מאה ושמונים וארבע מנים, שבאה מהשיריים לחצאין, ולא הקטירו בכל יום כיפורים אפילו חצי מנה. וכתוב בכל בו כי אהרן היה הכהן גדול הראשון, ומלא חפניו היה גדול מאד, ונקבע השיעור כפי גודל מלא חפניו של אהרן, דמצינו שאחיו משה רבינו היה גבוה עשר אמות (שבת צב), ועל דרך זה היו גם בני קהת (שם), ואם כן מלא חפניו החזיק קרוב לשלשה מנים, ועל כן נקבע שיעור זה לעולם ע"כ.

וראיתי לבאר הדברים בביאור יותר, דאיתא בגמרא (סנהדרין צ:) מנין לתחיית מתים מן התורה, שנאמר (במדבר יח-כח) ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן, וכי אהרן לעולם קיים [הלא לא נגזר עליו שיחיה כל כך], והלא לא נכנס לארץ ישראל שנותנין לו תרומה [כלומר וכי אהרן חיה כל כך שתנתן לו תרומה, והלא לא נכנס לארץ ישראל, ומאי האי דקאמר ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן], אלא מלמד שעתיד לחיות [לעולם הבא] וישראל נותנין לו תרומה, מכאן לתחיית המתים מן התורה ע"כ. ואמרו (שם) כשהן עומדין בלבושיהן עומדין ע"כ. הרי דיקומו באותה צורה וקומה כמו שמתו, וכיון שאנו עומדין ומצפיין לתחיית המתים, הרי בכל שנה ושנה כאשר הכינו את הקטורת ליום הכיפורים, היו מתפללים שנוכה לעולם התיקון בשנה זו,

גדול. או להתחיל תחלה מהגדול כמו שאמרו שה' זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים. ואם כן ממה נפשך, או יתחיל מהקטן, הן לה' אלקיך הארץ והשמים ושמי השמים, או יתחיל מלמעלה למטה, הן לה' אלקיך שמי השמים והשמים והארץ, אבל למנות שמים ושוב שמי שמים ושוב הארץ, היא שלא על הסדר לכאורה.

אך הענין הוא, כי באמת עבודת השמים וצבאיה חשובה עד מאד, המלאכים משרתי א-ל אשר כולם אהובים וכולם ברורים וכולם קדושים וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, מי יוכל להדמות לעבודתם. אבל לעומת זה, העבודה של בני ישראל למטה בתחתונים, גדולה וחשובה יותר. כי חוץ ממה שהמלאכים אינם בעלי בחירה, וכלום יצר הרע יש ביניהם (שבת פט.), ואנו בעלי חומר, אשר יצר לב האדם רע מנעוריו, וכובש את יצרו, להפך החומר לצורה. יש לנו עוד מעלה, כי קיום מצות התורה, לקיים כל מצותיו יתברך שמו, אי אפשר רק כאן למטה בארץ, וכמאמרם (שבת ל.) במתים חפשי (תהלים פח-ו), כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות ע"ש, ולעשות נחת רוח ליוצרו בקיום מצות התורה אי אפשר רק בארץ ולא בשמים, ואין למלאכים שום חלק בתורה ומצותיה.

ואם כן באמת סדר הכתוב על מכונו, שמתחיל למנות ממטה למעלה, הן לה' אלקיך השמים, המדריגה הקטנה ביותר, ושוב בא השמים שהיא חשובה יותר מהשמים, ושוב בא הארץ וכל אשר בה, שהיא במעלה היותר חשובה, ועומדת למעלה מן השמים ושמי השמים, כי עבודת ישראל למטה חשובה ביותר ע"כ.

ומעתה מעלתו של משה רבינו, עולה פי כמה נגד מעלתו של חנוך שהעלה החומר שלו לצורה עד כדי להגיע לידי מעלת מלאך, שהרי גם משה רבינו זכה למעלה זו להיות איש אלקים, ולהיות דומה למלאך בכל המושגים, בלי שום קשר לגופניות. ולא עוד, אלא שמשה הגיע למעלה יתירה מחנוך, כי חנוך הלך את האלקים, להיות מלאך בשמים ושמי שמים, ונעשה חפשי מן התורה ומן המצות, שלא יוכל עוד לקיים מצותיו יתברך שמו. לא כן עבדי משה, נתעלה להיות מלאך בארץ, ולהמשיך גם

וזהו שהתפלל דוד, אם כי אנכי תולעת ולא איש, ואני לכשעצמי יתכן שתפלתי לא יעלה לרצון, אבל יתכון תפלתי קטורת, שאני מצטרף ומתחבר עם הצדיקים, והרי בקטורת גם החלבנה שמצטרף עם הסממנים הטובים, מתעלה גם הוא לריח ניחוח. 'משאת כפי מנחת ערב', ואני נושא כפי בתפלה לה', שהגם שאני בבחינת ערב, כמאמרם (ב"ר ג-ח) ערב זו מעשיהן של רשעים, יתקבל העבודה שלי לפני ה' למנחה, כי כן אנו למדים מקטורת, שהחלבנה גם כן מתעלה כאשר מתערב ומתחבר לחכמי ישראל. ואין לגבי משה יראה מילתא זותרתא, לאלו בני אדם שהם מתחברים להסתובב תמיד רק בין חכמי ישראל המכונים בתואר משה, יראה מילתא זותרתא לגביהו, שהם נשפעים מקדושתם וצדקתם שגם הם מתעלים.

*

ומה נעים מה שביאר בספר בית יעקב (בפרשתנו), שדקדק דאחרי שכתוב כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו, כתיב ולעבוד את ה' אלקיך, וקשה וכי עד כאן אינו עבודת ה', ולשם מה התוספת ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. וביאר שהתורה מורה לנו כאן הדרך אשר בה יבוא האדם אל הבחינה של ולעבוד את ה', שהעצה היעוצה לזה היא רק על ידי דביקות בתלמידי חכמים ובצדיקי הדור, לדבק עצמו בתלמידי חכמים, וביותר בחכם העיר, ולאהוב אותו ולירא מפניו, וכדאיתא בגמרא (פסחים כב:) שרבי עקיבא בא ולימד, את ה' אלקיך תירא (דברים ו-יג) לרבות תלמידי חכמים. והיינו שהחיוב חל על כל אחד ואחד לדבק עצמו לתלמיד חכם. ובוזה יתבארו המקראות, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה 'את' ה' אלקיך, שהקב"ה שואל ומבקש מאת בני ישראל שיהיה להם מורא ואהבה מ'את' ה' אלקיך, דהיינו ממה שנתרבה מ'את' שהם התלמידי חכמים, וללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו, וללמוד ממעשיהם ללכת בדרכם ולכבדם, ועל ידי זה יזכו לסופו של הפסוק 'ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך' ע"כ.

ויעמוד אהרן בתחיית המתים להיות הכהן הגדול, והוא יעשה עבודת היום ביום הכיפורים הבא עלינו, על כן היו מכינים שיעור של שלשה מנים, כדי שתהא ראוי למלא חפניו של אהרן הכהן ודפח"ח.

ועל זה רימו דוד המלך בתפלתו, 'תכון תפלתי קטורת לפניך', שהתפלה שהתפללו מידי שנה בשנה בהכנת הקטורת, שנזכה בשנה זו לתחיית המתים ותהא ראוי הקטורת למלא חפניו של אהרן, תכון לפניך תפלה זו. ומבאר שכוונתו על הקטורת של יום הכיפורים, 'משאת כפי', שנוטל בכפיו ממנו מלא חפניו ונתנם שוב בכף להכניסו לפני ולפנים, 'מנחת ערב', תהא עריבה לפניך תפלה זו כמנחה, שנזכה ונחיה ונראה בתחיית המתים ובישועתן של ישראל.

*

ולענינינו יש לומר עוד בפירושא דקרא, דהנה בין סממני הקטורת היה גם חלבנה (שמית ל-לד). וברש"י בושם שריחו רע, ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו (כריתות ו:). ע"כ. ונראה דזה בא להורות, כי גם האדם שלפי מצבו כעת ריחו רע, שאין לו חיות בתורה ומצותיה, והולך בדרך לא טוב, מכל מקום אם יצרף ויחבר עצמו לצדיקים וחכמי ישראל שריחם טוב, וכמו שאמרו (מגילה יג.) ויהי אומן את הדסה (אסתר ב-ז), אסתר שמה, ולמה נקרא שמה הדסה, על שם הצדיקים שנקראו הדסים, וכן הוא אומר (זכריה א-ח) והוא עומד בין ההדסים ע"ש. וכן אמרו (ב"ר סא-ד) קטורה זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטורת ע"כ. ועל ידי שמתחבר החלבנה עם שאר סממני הקטורת, הוא מתהפך לטוב, וגם ממנו מתעלה ריח ניחוח לה'. כי סיבת האדם שריחו רע הוא רק בשביל שאינו מסתובב בין חכמי ישראל יראי אלקים, ולכן יצרו וחומרו שולטין עליו ללכת בשרירות לבו, אבל כשיכנס לחנותו של בושם יקלוט גם הוא ריח טוב כמו שאר סממני הקטורת.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' חנני דוב ב"ר קרויס הי"ו לרגל השמחה השרויה במוענו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' פנחס אבערלענדער הי"ו לרגל השמחה השרויה במוענו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' אהרן משה פריעד הי"ו לרגל השמחה השרויה במוענו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' יודל פאסטערנאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במוענו באירוס בני החתן ונתן נ"י למו"ט	לע"נ הרה"ח ר' משה יהודה ב"ר צבי ע"ה נפטר א' דר"ח אלול תשע"ח - ת.נ.צ.ב.ה הונצח ע"י בנו מוה"ר אברהם פנחס בערקאוויטש הי"ו
---	--	---	--	---